

Sygn. akt II UK 235/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło (przewodniczący)
SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)
SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z wniosku U. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Z.
o nauczycielskie świadczenie kompensacyjne,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 18 maja 2017 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 24 listopada 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. decyzją 8 września 2014 r.,
na podstawie art. 4 ustawy z 22 maja 2009 r. o nauczycielskich świadczeniach
kompensacyjnych (Dz.U. Nr 97, poz. 800 ze zm.), odmówił U. M. prawa do
nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, wskazując, że po rozwiązaniu

umowy o pracę w charakterze nauczyciela, a przed zgłoszeniem wniosku o nauczycielskie świadczenie kompensacyjne, wnioskodawczyni, podjęła zatrudnienie w okresie od 18 czerwca do 23 sierpnia 2013 r. w B. Spółka z o.o. w W..

Sąd Okręgowy w Z. wyrokiem z 19 grudnia 2014 r. zmienił zaskarżoną decyzję, przyznając ubezpieczonej U. M. prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego od 28 czerwca 2014 r.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny: U. M. (urodzona w 1959 r.) 18 czerwca 2014 r. złożyła w organie rentowym wniosek o nauczycielskie świadczenie kompensacyjne. Organ rentowy do stażu pracy ubezpieczonej uwzględnił okresy składkowe - 29 lat, 1 miesiąc i 21 dni oraz nieskładkowe - 2 lata, 6 miesięcy i 3 dni, łącznie - 31 lat, 7 miesięcy i 24 dni, w tym pracy nauczycielskiej - 26 lat, 3 miesiące i 24 dni.

Ubezpieczona pracowała w charakterze nauczyciela w okresie od 1 października 1979 r. do 30 czerwca 1980 r. w L. w G., od 3 listopada 1982 r. do 31 sierpnia 1993 r. w Szkole Podstawowej w J., od 1 września 1993 r. do 31 sierpnia 1995 r. w Szkole Podstawowej w W., od 1 września 1995 r. do 30 listopada 2011 r. w [...] Szkole Podstawowej w S. jako nauczyciel oddziału przedszkolnego w pełnym wymiarze czasu pracy. Od 6 grudnia 2011 r. do 17 marca 2013 r., od 24 kwietnia 2013 r. do 24 czerwca 2013 r. i od 5 sierpnia 2013 r. do 2 października 2013 r. ubezpieczona była zarejestrowana jako bezrobotna i od 13 listopada 2013 r. jest nadal zarejestrowana jako bezrobotna. W czerwcu 2013 r. ubezpieczona zawarła umowę zlecenia z B. Spółka z o.o. w W. na wykonywanie pracy w okresie od 18 czerwca do 23 sierpnia 2013 r.

Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczona z dniem 28 czerwca 2014 r. (osiągnięcia wieku 55 lat) spełniła warunki wymagane do nabycia nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego. Wskazał, że pozostawanie w stosunku pracy na stanowisku nauczyciela w jednostkach oświaty wymienionych w art. 2 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych ostatnio przed zgłoszeniem wniosku o to świadczenie nie jest warunkiem przewidzianym w art. 4 tej ustawy. Wprawdzie art. 4 ust. 1 tej ustawy stanowi, że świadczenie przysługuje nauczycielom, ale to nie może wykluczyć możliwości nabycia prawa do tego

świadczenia przez osoby, które po ustaniu stosunku pracy nauczycielskiej, a jeszcze przed zgłoszeniem wniosku podjęły „krótkoterminową usługę w zakresie opieki nad osobą w podeszłym wieku i inwalidą”.

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 24 listopada 2015 r. oddalił apelację organu rentowego od powyższego wyroku.

W ocenie Sądu drugiej instancji, określony w art. 4 ust. 1 pkt 3 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych warunek rozwiązania stosunku pracy, jako konieczny do nabycia przez nauczyciela prawa do świadczenia kompensacyjnego, odnosi się do zatrudnienia w podmiotach wymienionych w art. 2 ust. 1 pkt 1 a-c. Wniosek ten wyrażony został wprost w art. 3 ustawy. Skoro zatem prawodawca w art. 4 ust. 1 postanowił, że prawo do świadczenia kompensacyjnego przysługuje nauczycielom, którzy między innymi rozwiązyali stosunek pracy, to przyjąć należy, że chodzi o stosunek pracy z podmiotami określonymi w art. 2 ust. 1 pkt 1 a-c, a nie o jakikolwiek stosunek pracy.

Sąd Okręgowy wskazał także, że zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, prawo do świadczenia powstaje z dniem spełnienia warunków wymaganych do nabycia tego prawa. Uznał zatem, że prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego powstaje z dniem, w którym zostaną spełnione wszystkie warunki wymagane do nabycia tego prawa, tj.: ukończenie wymaganego wieku, osiągnięcie wymaganego stażu pracy, rozwiązanie stosunku pracy.

W ocenie Sądu drugiej instancji, przeciwko stanowisku organu rentowego o zakazie podejmowania przez ubezpieczonego, po rozwiązaniu stosunku pracy z podmiotami, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt a-c, jakiegokolwiek zatrudnienia przemawia także pośrednio regulacja art. 9 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych. Przepis ten zawiera zamknięty katalog przypadków, w których prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego ulega zawieszeniu lub w których dochodzi do zmniejszenia wysokości świadczenia.

Organ rentowy zaskarżył ten wyrok skargą kasacyjną w całości, zarzucając mu naruszenie przepisów prawa materialnego: art. 4 ust. 1 w związku z art. 3 i art. 2 pkt 1 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, przez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że ubezpieczona spełnia warunki do

ustalenia świadczenia kompensacyjnego, pomimo że zgłaszając wniosek o przyznanie świadczenia kompensacyjnego w dniu 18 czerwca 2014 r., po ustaniu stosunku pracy nauczycielskiej, podjęła inne zatrudnienie i utraciła status nauczyciela.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Analiza treści art. 2 pkt 1 oraz art. 4 ust. 1 w związku z art. 2 pkt 1 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych prowadzi do wniosku, że prawo do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego przysługuje nauczycielom, wychowawcom i innym pracownikom pedagogicznym (wymienionych placówek oświatowych), którzy po osiągnięciu wieku, o którym mowa w art. 4 ust. 3 (55 lat - w latach 2009-2014) rozwiązali stosunek pracy nauczycielskiej oraz na dzień rozwiązania nauczycielskiego zatrudnienia legitymują się wymaganym ogólnym stażem składkowym i nieskładkowym oraz co najmniej 20-letnim okresem pracy nauczycielskiej w tychże jednostkach w wymiarze co najmniej połowy obowiązkowego wymiaru zajęć.

Trafnie podnosi skarżący, że art. 2 ust. 1 ustawy nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych zawiera definicję pojęcia nauczyciel – jest nim nauczyciel, wychowawca i inny pracownik pedagogiczny zatrudniony w wymienionych w nim placówkach oświatowych. Jak zauważył Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 29 września 2016 r., III UK 232/15 (LEX nr 2151435), przepis ten określa krąg podmiotów uprawnionych do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, a tym samym zakres podmiotowy samej ustawy. Jej unormowania mają zatem zastosowanie do nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych, jeśli pozostają w zatrudnieniu w wymienionych w komentowanym przepisie placówkach. *A contrario* brak zatrudnienia w tychże podmiotach bezpośrednio przed nabyciem prawa do świadczenia, przy posiadaniu kwalifikacji nauczycielskich, uniemożliwia określenie takiej osoby jako nauczyciela w rozumieniu ustawy, a w konsekwencji - uzyskanie nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego. Sąd Najwyższy w obecnym składzie pogląd ten podziela.

Ustawa o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych ma na celu pozostawienie nauczycielowi swobody podjęcia decyzji dotyczącej jego przyszłości zawodowej, a więc dokonania wyboru pomiędzy opcją kontynuowania dotychczasowej pracy nauczycielskiej - aż do nabycia uprawnień emerytalnych bądź też skorzystania ze świadczenia kompensacyjnego i wycofania się z zawodu nauczyciela. Zatem to nauczyciel spełniający warunek wieku i posiadający odpowiedni staż ubezpieczeniowy „ogólny” oraz „szczególny” (w jednostkach, o których mowa w art. 2 pkt 1 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych), jeśli zdecyduje się - przez rozwiązanie stosunku pracy - na odejście z zawodu, nabywa w zamian prawo do świadczenia kompensacyjnego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2015 r., I UK 468/14, Gazeta Prawna 2015 nr 194, s. 10).

Pamiętać należy, że nauczycielskie świadczenie kompensacyjne jest substytutem (namiastką) emerytury nauczycielskiej z art. 88 ustawy z dnia 1 lutego 1982 r. - Karta Nauczyciela (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 1379 ze zm.), bowiem prawo do niego mają ci nauczyciele, którzy zostali pozbawieni prawa do niej – wobec terminowego ograniczenia możliwości jej nabycia – w oparciu o art. 88 ust. 2a pkt 1 *in fine* Karty Nauczyciela. W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że określone w art. 88 ust. 1 Karty Nauczyciela warunki dotyczące okresów zatrudnienia i pracy w szczególnym charakterze muszą być spełnione do dnia ustania stosunku pracy nauczyciela (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2001 r., II UKN 626/00, OSNP 2003 nr 16, poz. 390; z dnia 24 marca 2009 r., I UK 269/08, OSNP 2010 nr 19-20, poz. 248; z dnia 11 marca 2009 r., I UK 299/08, OSNP 2010 nr 19-20, poz. 245 i z dnia 28 października 2014 r., LEX nr 1551341). To zatem na moment rozwiązania stosunku pracy nauczycielskiej ocenia się spełnienie pozostałych przesłanek emerytury, a osiągnięcie po nim wymaganego okresu zatrudnienia i pracy w szczególnym charakterze oznacza brak prawa do emerytury.

Różnica w sposobie uregulowania przesłanek nabycia prawa do emerytury z art. 88 Karty Nauczyciela i nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego - oprócz zawężenia placówek oświatowych, w których powinna być wykonywana praca nauczycielska – polega także na wprowadzeniu dodatkowego warunku, tj.

osiągnięcia stosownego wieku. Uprawniony jest zatem wniosek, że w przypadku prawa do świadczenia kompensacyjnego również i ten warunek musi być spełniony do dnia rozwiązania nauczycielskiego zatrudnienia, a nie po jego ustaniu.

Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, prawo do świadczenia powstaje z dniem spełnienia warunków wymaganych do nabycia tego prawa, a jak wskazano wyżej, jednym z warunków nabycia prawa do tego świadczenia jest legitymowanie się stosownym wiekiem przed rozwiązaniem nauczycielskiego zatrudnienia, a nie po jego ustaniu. Nie chodzi więc o kwestię podejmowania zatrudnienia po rozwiązaniu nauczycielskiego stosunku pracy. Ustawa o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych nie zawiera negatywnej przesłanki wyłączającej prawo do tego świadczenia w przypadku podjęcia zatrudnienia po nabyciu uprawnień do świadczenia, a jedynie określa w art. 9 jego konsekwencje (zawieszenie lub zmniejszenie świadczenia). Nie oznacza to wszakże potwierdzenia kierunku wykładni, z której wynikałoby (jak przyjęły Sądy orzekające w niniejszej sprawie), że wymagany art. 4 ust. 3 ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych wiek można osiągnąć po rozwiązaniu nauczycielskiego zatrudnienia.

Skoro z miarodajnych ustaleń Sądu wynika, że ubezpieczona rozwiązała stosunek pracy nauczycielskiej z dniem 30 listopada 2011 r., mając 52 lata, to nie nabyła prawa do nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego.

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.